

Biserica din Vădeni se deosebește de bisericile studiate până acum prin aceea că intranește în acelaș tot și clopotnița, care se ridică deasupra pronaosului, pe lângă părțile obișnuite: pridvorul, pronaosul și naosul.

Această dispoziție nu se întâlnește în

cată deasupra naosului, și se apropie de bisericile din Apus, cari prezintă o clopotniță înaltă în partea din față a bisericii.

Sunt la noi biserici cari intraneș la un loc și turla pantocratorului deasupra naosului și clopotnița deasupra pronaosului: ele sunt în genere din secolul al XVII-lea. Astfel bisericile fostelor mănăstirii Mama

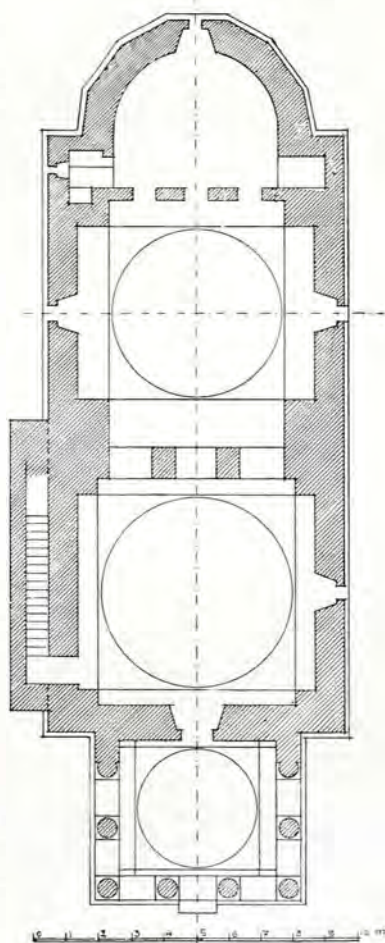
Ctitorii bisericii din Vădeni.

(Cornea Brăiloiu marele Ban, soția sa Stanca și fiii lor: Dositei și Vasile monahii)

trecut decât din veacul al XVII-lea încoace și mai mult în secolii din urmă; ea pare a fi adusă din țările apusene și dă bisericilor o înfățișare ce se îndepărtează de tipul bizantin, care are turla pantocratorului ridi-

cată deasupra naosului, și se apropie de bisericile din Apus, cari prezintă o clopotniță înaltă în partea din față a bisericii. Sunt la noi biserici cari intraneș la un loc și turla pantocratorului deasupra naosului și clopotnița deasupra pronaosului: ele sunt în genere din secolul al XVII-lea. Astfel bisericile fostelor mănăstirii Mama

în secolul al XIX-lea, se întâlnesc, mai ales la sate, biserici cu clopotnița în față și fără turlă pe naos.

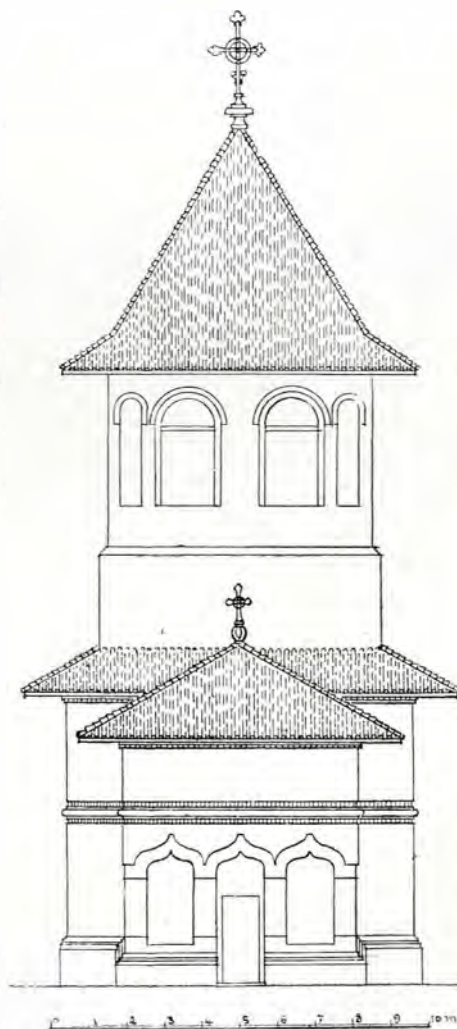
Planul bisericii din Vădeni.

Prezența clopotniței în corpul bisericii atrage după sine necesitatea unei scări care să permită urcarea la clopote.

De obicei această scară este așezată într'un turnuleț, octogonal sau rotund, alipit de biserică în fațada din spre miază-noapte și vizibil pe din afară. Acesta este cazul bisericilor din Vlădești (Mascel) Bărbuleț (Dâmbovița), Brădești (Dolj) și m. a.

Cine cunoaște aceste biserici, mai ales aceea din Bărbuleț, poate vedea cu câtă dibăcie arhitecții de pe vremuri au știut să se servească de acest element nou, pentru a da bisericilor edificate de ei o compoziție pitorească și o siluetă plăcută.

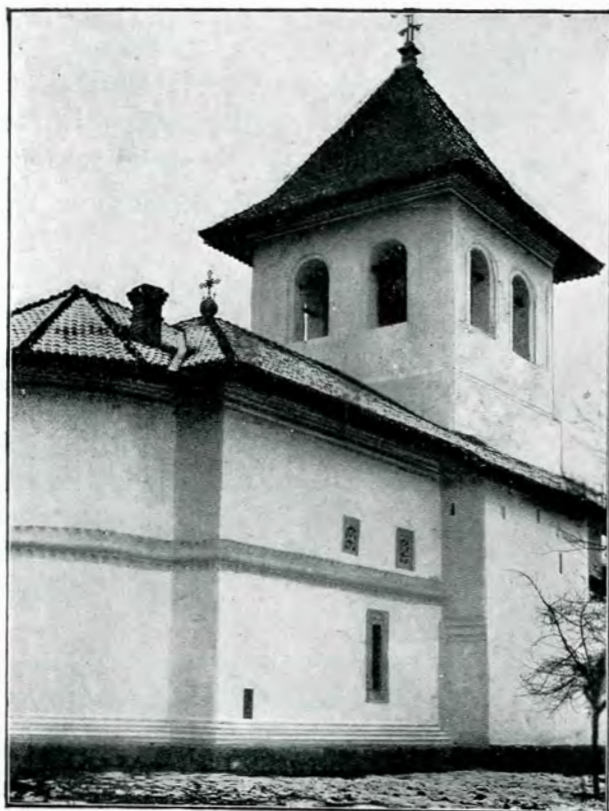
La biserica din Vădeni scara are o poziție deosebită de cea arătată mai sus: ea este tot alipită de zidul dinspre miază-noapte al bisericii, însă urmează paralel cu el, prezintă pe din afară o eșitură dreptunghiulară, acoperită prin prelungirea învelitoarei bisericii. Această scară dăce mai întâi la o cameră boltită, situată deasupra pronaosului și sub încăperea clopotelor. Această cameră e luminată prin o mică fereastră, care se deschide spre miază-zi, deasupra strașinei acoperișului bisericii. Dela această cameră în sus o altă

Fațada bisericii din Vădeni.

scară, situată în corpul clopotniței dăce deasupra — la încăperea clopotelor.

E ușor de văzut că scara care dăce de

Biserica din Vădeni.

— Vedere spre miază-noapte, cu scara clopotniței —

boltite, ce să află sub clopotniță, astfel că atât această cameră cât și clopotnița deveniau inaccesibile și puteau fi apărate la caz de nevoie.

Precum am arătat, biserica se compune, în linii generale, din un pridvor, un pronaos (peste care se suprapun o ascunzătoare boltită și clopotnița) și în sfârșit un naos fără turlă.

Pridvorul este pe plan patrat și boltit cu o calotă sferică, proptită pe laturile ei prin patru arcuiri. Total este rezemat pe trei din cele patru laturi ale lui pe opt stâlpi de zidărie cu arcade, în formă de acoladă, iar pe a patra latură pe zidul din fața bisericii. Pridvorul era în întregime zugrăvit al fresco în interior, atât bolțile cât și stâlpii. Din aceste frescuri nu mai existau decât cele de pe arcadele stâlpilor precum și o parte din hra-

Picturi din biserica dela Vădeni.

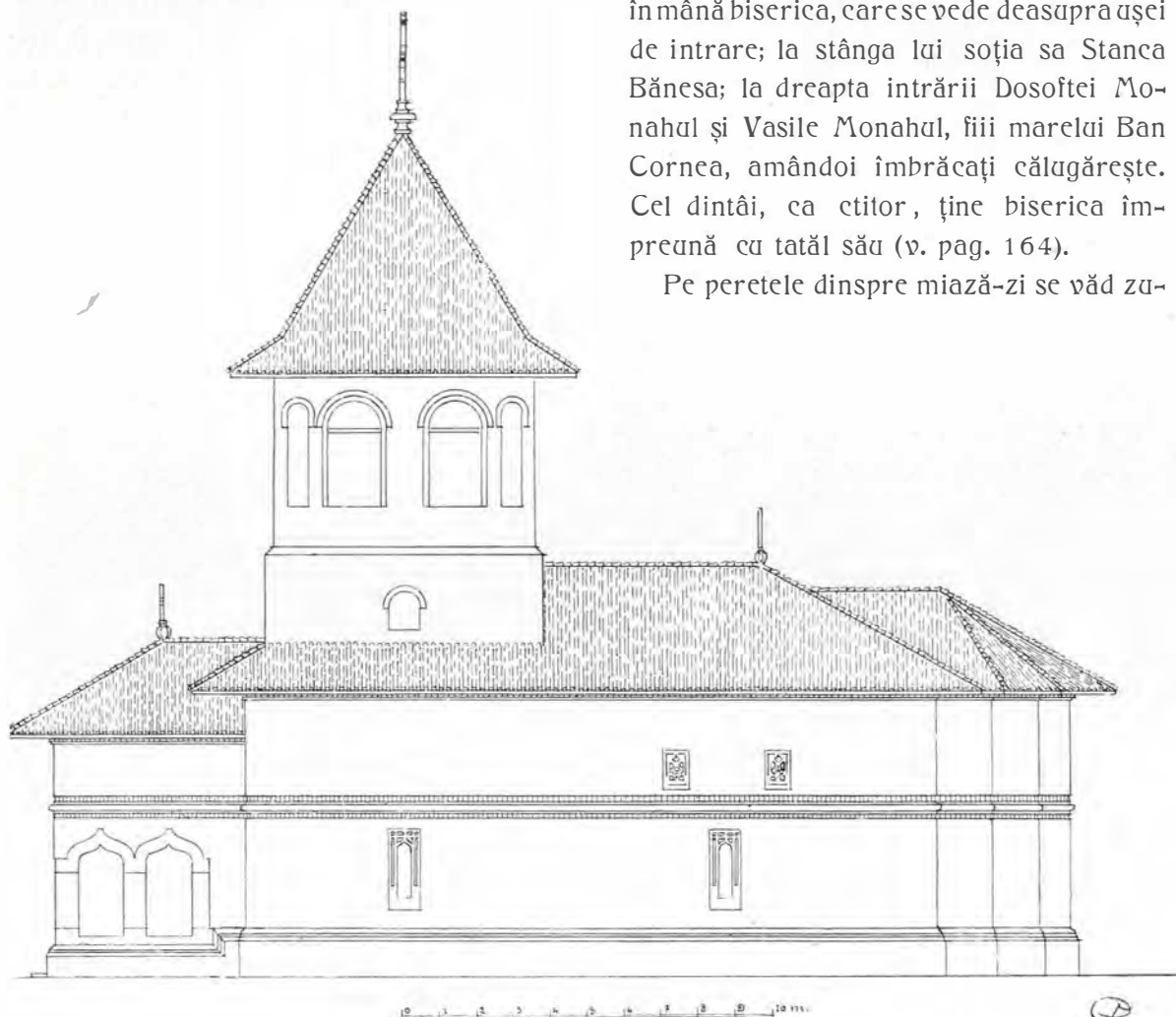
— Bolta pantocratorului —

la pronaos la camera boltită nu este contemporană cu biserica, ci adăogată în urmă. Intr'adevăr, soclul bisericii precum și brâul sunt întrerupte în dreptul zidăriei scării; ele nu armează mișcarea zidurilor scării, ci aceea a zidului bisericii, rămânând ascunse, spre a reapare în partea opusă, unde se termină casa scării: un masiv simplu de zidărie, care, văzut din afară, nu prezintă nici o linie arhitectonică, ci numai câteva mici ferestre sau mai bine simple găuri dreptunghiulare, înguste și dispuse în mod neregulat, cari sunt destinate a da lumină scării.

Din aceste constatări reese că probabil în vechime nu exista scară pentru a merge la clopote și că se întrebuința o scară mobilă de lemn, care se putea ridica prin fereastra camerei

mal bisericii : Adormirea Maicii Domnului, zugrăvit de-asupra arcadelor din fațadă și cari erau destul de bine conservate. Restul, adică bolțile, stâlpii și zidurile fuseseră vătărate în mai multe rânduri; sub pătura de var s'au găsit însă rămășițele acestor zugrăveli, cari au permis reconstituirea și restaurarea lor.

Biserica din Vădeni : vedere laterală.

Pronaosul este de-asemenea pătrat ca plan și acoperit cu o calotă sferică cu pendanțivi, proptită pe patru arcuri puternice și joase. Tot pronaosul este zugrăvit al fresco. Pictura lui este în general bine conservată, fiindcă a fost ferită de clopotnița care se ridică deasupra, ceea ce împiedecă aici infiltrațiunile de apă ce se con-

stată în părțile de deasupra ale naosului.

Picturile sunt interesante și păstrează caracterul general al picturilor din timpul lui Constantin-Vodă Brâncoveanu.

Pe peretele dela apas, la stânga așei, este zugrăvit marele Ban Cornea Brăiloiu, fondatorul bisericii, într-o atitudine nobilă, îmbrăcat într-o mantie de ermină, ținând în mână biserică, care se vede deasupra așei de intrare; la stânga lui soția sa Stanca Bănesa; la dreapta intrării Dosoftei Monahul și Vasile Monahul, fiii marelui Ban Cornea, amândoi îmbrăcați călugărește. Cel dintâi, ca ctitor, ține biserică împreună cu tatăl său (v. pag. 164).

Pe peretele dinspre miază-zi se văd zu-

grăviți : Damitrașcu Brăiloiu cu soția sa Marica și copiii lor Constantin și Barbul, apoi Constantin-Vodă Brâncoveanu și jupâneasa Maria Băneasa Banului Mileșcu, soacra lui Damitrașcu Brăiloiu și vara primară a lui Constantin-Voevod.

Iar pe peretele dela miază-noapte: Cornea Brăiloiu, Matei Vorniceanu Brăiloiu, Bar-

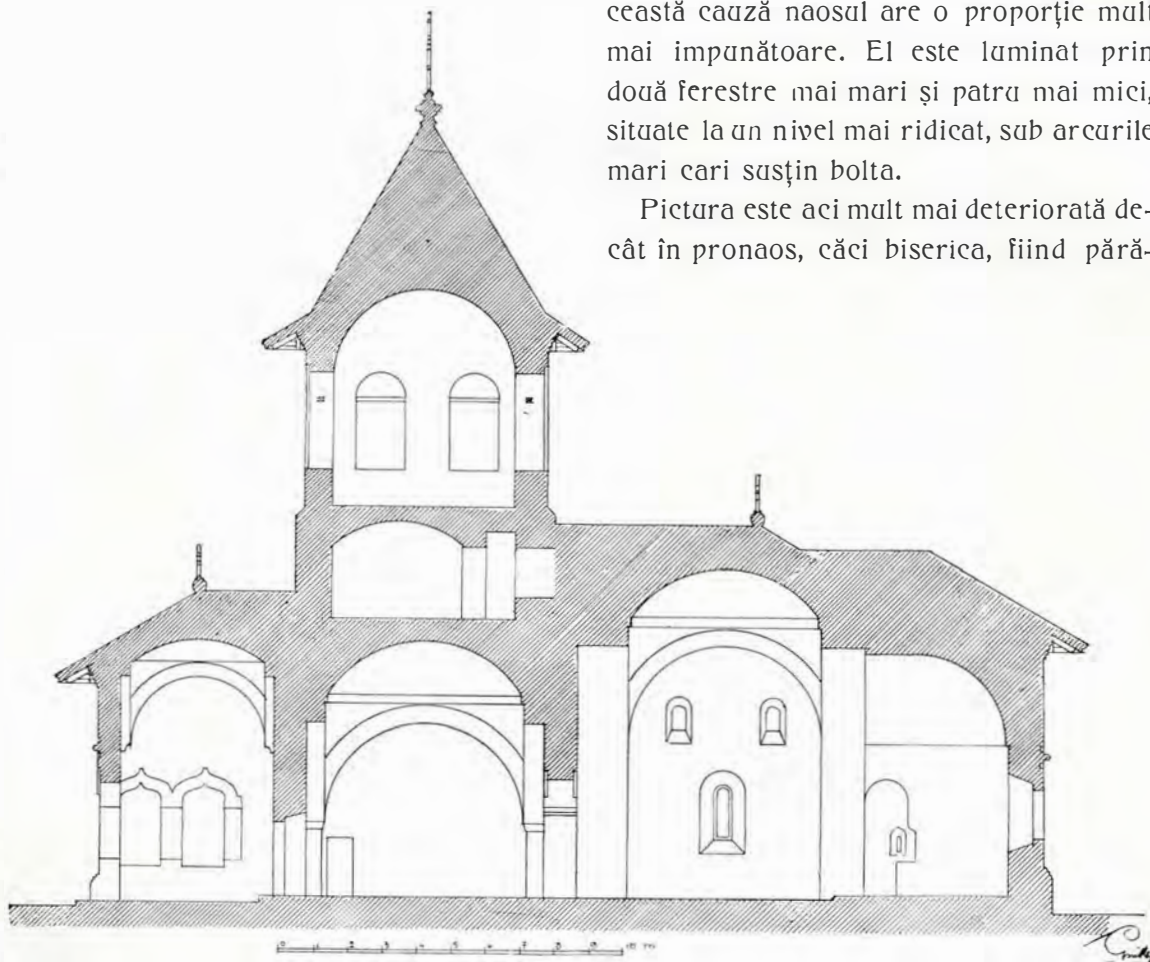
bu vel Sărdar cu soția lui Stanca și copiii lor Maria, Dumitrașcu și Constantin, apoi Toma Brăiloiu cu soția lui Maria Cantacuzineasca și copiii lor Joița și Șerban.

De-asupra portretelor ctitorilor să află un rând de medalioane, reprezentând sfinți în rinsoari de flori; aceleași medalioane să repetă pe toate fețele celor patru

colțul zidului din spre miază-noapte e o mică ușă care duce la scara clopotniței, deschisă în haina unui portret de ctitor,

Naosul este despărțit de pronaos prin o triplă arcadă rezemată pe doi stâlpi pătrați de zidărie. Planul naosului este tot pătrat. El e acoperit cu o boltă sferică cu pendantivi rezemați pe patru arcuri largi, mai înalte ca cele dela pronaos. Din această cauză naosul are o proporție mult mai impunătoare. El este luminat prin două ferestre mai mari și patru mai mici, situate la un nivel mai ridicat, sub arcurile mari cari susțin bolta.

Pictura este aci mult mai deteriorată decât în pronaos, căci biserica, fiind pără-

Biserica din Vădeni: secțiune longitudinală.

arcuri cari proptesc bolta bisericii (v. ilustrația, pag. 169). Pe pendantivi sunt zugrăviți cei patru evangheliști, pe cupolă, în mijloc, Maica Domnului cu Isus în brațe, iar de jurîmprejur șaisprezece figuri de prooroci (v. ilustrația pag. 166).

Pronaosul este luminat prin o singură fereastră în zidul dinspre miază-zi, iar în

sită, a stat în veacul trecut multă vreme neînvălită și expusă intemperiilor.

Tâmpla, care era de zid, nu mai prezintă nici o urmă din forma ei primitivă: partea inferioară era încă în picioare, partea de sus, fiind dărâmată, fusese înlocuită cu trei rânduri de icoane prinse într-o șarpantă de lemn zugrăvită în mod rustic.

Aspectul general al bisericii este masiv, simplu și sever. Clopotnița pătrată domină total. Ea prezintă pe fiecare latură două arcade deschise în plin-centru. Înălțimea ei este de 16 m. până la cornișă și 25 m. până la vârful crucei. Dimensiunile bisericii sunt: 28 m. lungime totală și 9^m,50 lărgimea corpului central, măsurat în afară. Corpul bisericii e tencuit simplu, fără firișuri nici arcături; numai brâul și soclul

tează aspectul sever al acestui monument.

Lucrările de restaurare executate în vara anului 1910 sunt următoarele:

Acoperișul, care era în stare foarte șubredă, cu o șarpantă slabă, putredă în parte, învelită cu tablă, s'a înlocuit în întregime, prin o șarpantă solidă, compusă din ferme, cu clești, căpriori, astereală și învelitoare de olane din fabrica «Gorjul» din Târgu-Jiu, cu strașină cu căpriori aparenți pro-

Picturi din biserica dela Vădeni: pendativ și arcuri de bolți.

profilat decorează întru câțva, împreună cu cornișa, care s'a restaurat acum, biserica în exterior.

Ferestrele sunt cu chenare de piatră în genul obicinuit, cu profile derivate din arta gotică, așa cum se întâlnește mai la toate bisericile epocii; ferestrele cari luminează partea de sus a naosului sunt de asemenea de piatră cu dantelară ajarată.

Pridvorul singur, prin stâlpii și arcadele lui decorative, ridică și agrement-

filăți și cu o scândură traforată la margine, pentru scurgerea apelor.

Cornișa, care era îngropată sub o tencuială informă, s'a reconstituit; brâul și profilul soclului, cari erau neregulate și șovăite, s'au îndreptat și tras cu șablonul; partea de jos a soclului sub profil, care era din tencuială simplă, s'a făcut de jur împrejur, pe o adâncime de 30—40 centimetri, din piatră de Runcu, — o marmoră neagră, foarte rezistentă, din munții din

apropiere. Acest soclu s'a lucrat în formă de mozaic neregulat și el va asigura biserica contra umezelei pentru multă vreme.

Ferestrele, cu tocari de piatră, erau în parte astupate, în parte stricate. Chenarele lor s'au completat, iar cercevelele s'au făcut din nou din lemn de stejar.

Bolțile naosului și ale altarului s'au acoperit pe deasupra cu un strat de ciment, spre a păzi picturile de stricăciuni. În zidul dinspre nord al altarului s'a făcut un coș, pentru a se putea instala o sobă. Ușa dela intrare, care lipsește, nu s'a putut face în acest an; ea se va executa în timpul iernii și se va așeza anul viitor: va fi din lemn de stejar sculptat, după modul ușilor dela mănăstirea Hurezi, care e din

aceeaș epocă ca această biserică, iar che-narul ușei se va face din piatră cioplită, cu o inscripție nouă. Inscripția veche se va păstra în zidul bisericii, spre exterior, spre a fi ferită de stricăciuni.

În interiorul bisericii s'au executat, până acum, o tâmplă nouă cu icoanele ei; la anul viitor se va restaura și pictura interioară tot de D-l Belisarie, pictor care a restaurat picturile pridvorului și a executat icoanele tâmplii.

În modul acesta biserica va fi complet restaurată prin nobila inițiativă a Doamnei Maria D. Pleniceanu, care a donat în acest scop Administrației Casei Bisericii suma de 40.000 lei: 15.000 pentru partea arhitectonică, 25.000 pentru pictură și tâmplă.

ARH. N. GHICA-BUDEȘTI.

NOTĂ. — Fotografii, reprezentând biserica după restaurare, se vor da în Raportul general al Comisiunii Monumentelor Istoric pe 1910.

N. G.